

TUDÓSKÉPZÉS ÉS KUTATÓI MŰHELYEK szereplői Vajdaságban

1. Oktatási helyzetkép és tudományos műhelyek

Szerbiában nincs önálló magyar felsőoktatási rendszer. A magyar tannyelvű oktatási rendszer átfogó kialakítását a szerbiai törvények nem teszik lehetővé alanyi jogon, hiszen a felsőoktatásban csak az államnyelv vagy valamely világnyelv az elfogadott. Az Újvidéki Egyetem 14 kara közül 5 kar folytat magyar nyelven is (főleg részleges) képzést: a Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar (Szabadka), a Bölcsészettudományi Kar (Újvidék), a Közgazdasági Kar (Szabadka), az Építőmérnöki Kar (Szabadka) és a Művészeti Akadémia (Újvidék). Jelentős még ebből a szempontból a szabadkai Műszaki Szakfőiskola. Az állami és magánintézmények összességét tekintve Vajdaság 10 felsőoktatási intézményében mintegy 25-30 szakon tanulhatnak részben magyarul a hallgatók. Számuk 2010-ben 3.140 volt. A magyar tannyelvű szakok akkreditálása és indítása anyagilag nincs megoldva, jogilag nehézkes.

A vajdasági főiskolákon és egyetemi karokon munkaviszonyban levő, magyarul tudó tanárok és tanársegédek száma valamivel meghaladja a 200-at. A főiskolai tanároknak a 17,13%-a magyar, az egyetemi tanároknak pedig 7,74%-a (2005). Többségben vannak a természettudósok. A vajdasági magyar tudományos műhelyek fő jellemzője, hogy vagy az egyetemi szféra keretében működnek, vagy civil szervezetekként.

Civil tudományos műhelyek Vajdaságban

<i>Civil intézmény vagy műhely neve, székhelye</i>	<i>Alapítás éve</i>	<i>Tevékenység</i>
Kis Lajos Néprajzi Társaság (Szabadka)	1990	néprajzi és antropológiai kutatások; hagyományápolás, értékmegőrzés, konferenciák
Magyarságkutató Tudományos Társaság (Szabadka)	1991	empirikus és alkalmazott kutatások; nemzetközi projektek, tudományos publikációk és konferenciák szervezése
Vajdasági Magyar Folklórközpont (Szabadka)	1995	folklórkutatás és hagyományápolás, kurzusok, publikálás
Vajdasági Magyar Tudományos Társaság (Újvidék)	1999	tudományos publikációk, konferenciák és szakmai fórumok szervezése
Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium (Újvidék)	2001	interdiszciplináris alapkutatások, tudományos kiadói tevékenység, tudományos utánpótlás (tutorhálózat), VMTDK
Regionális Tudományi Társaság (Szabadka)	2006	interdiszciplináris elemzések és alapkutatások, kiadói tevékenység, konferenciák szervezése
Identitás Kisebbségkutató Műhely (Zenta)	2006	bibliográfiai kutatások, empirikus jelenségvizsgálatok, lexikográfiai munkák
Vajdasági Magyar Akadémiai Tanács (Újvidék)	2009	tudományszervezés, kapcsolattartás, koordináció, szakmai fórumok szervezése

A *Magyarságkutató Tudományos Társaság* (1991, elnöke Gábrity Molnár Irén) azzal a céllal alakult, hogy tudományos – szociológiai, pszichológiai, demográfiai, néprajzi, jogtudományi, történelmi és más társadalmi jellegű – kutatásokat folytasson Vajdaságban, egybekötve szakmai fórumok biztosításával, illetve publikálással. Tagjai egyetemi tanárok, tudományos kutatók, értelmiségiek, újságírók, közéleti személyiségek. A Társaság 2002-ben a Magyar Tudományos Akadémia Vajdasági Kutatóállomása lett. Fő kutatási területei: az emberi erőforrás fejleszthetősége, a kisebbségi magatartásvizsgálatok, a magyar közösség etnikai önszerveződésének feltételei, a vajdasági magyarok időszerű állapotvizsgálatai a változó demográfiai, politikai és tranzíciós gazdasági feltételek közepette; az anyanyelvű oktatás múltja és

jövője, a vajdasági iskolahálózat feltérképezése; a nemzeti, vallási és polgári identitás; ifjúsági kutatások; a vajdasági magyarok migrációja, demográfiai és szórványkutatások; munkaerő-kutatás, nyelvpszichológiai és szociolingvisztikai projektum, a civil szervezetek kutatása és egyéb adattárgyújtás, gazdaságfejlesztés. A kutatások módszertana főleg empirikus adatgyűjtés (mélyinterjúk, kérdőívezés), magatartásvizsgálat, esettanulmányok, dokumentum- és statisztikaelemzés. Publikációk: 2012-ig 25 kötet jelent meg, (*mtt kötetsorozat*, szerkesztők: Gábrity Molnár Irén, Mirnics Zsuzsa), számos cikk vajdasági és külföldi szaklapokban. Jelentősek a Társaság tudományos konferenciái. Kutatási megrendeléseket kap a Magyar Nemzeti Tanácstól, Vajdaság Tartomány Végrehajtó Bizottságának titkárságától, nemzetközi intézetektől (SCOPES – Scientific cooperation between Eastern Europe and Switzerland), anyaországi kutatóintézetektől és alapítványoktól (Nemzeti Ifjúságkutató Intézet, MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Jeltárs – Budapest, Apáczai Közalapítvány), médiaházaktól (Magyar Szó, Enamiké, Pannon Alap), vajdasági önkormányzatoktól. (www.mtt.org.rs)

A *Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium* (2001, elnöke Csányi Erzsébet) olyan tudományos kutatóközpont, amelyben interdiszciplináris tudományos alapkutatások folynak. 2006 óta minden évben megrendezésre kerül a Kontextus c. interdiszciplináris konferencia a Pécsi és az Újvidéki Tudományegyetem kutatóinak részvételével. A tartományi Tudományügyi és Technológiafejlesztési Titkárság támogatásával megjelennek a konTEXTUS Könyvek. A Moholy Nagy László Médiumkutató Műhely tudományos-művészeti projektum az MTA támogatását élvezi. A *szervezet* a kutatásfejlesztés és a vajdasági magyar tudományos utánpótlás kinevelése érdekében ösztöndíjazási és tutoriális képzési rendszert működtet (állandó jelleggel 30 egyetemista és 30 tutor). A kollégista ösztöndíjat kap és egy témavezető egyetemi tanárral – közös munkaterv alapján – kutatásokat folytat. Eredményeit a kollégium által évente megrendezett, Kárpát-medencei hatókörű *Vajdasági Magyar Tudományos Diákköri Konferencián* (VMTDK) mutatja be, amelyen mintegy 100 fiatal kutató lép fel a tudományok és a művészetek minden területéről. Tanév közben a *Tudósklubban* folynak a közösségi képzési programok. A *kiadói tevékenység* keretében látnak napvilágot a TDK Könyvtár kötetei, a háromnyelvű rezümé-kötetek, a DNS folyóirat, a Stúdium felsőoktatási magazin, a konTEXTUS Könyvek, a Planta Könyvtár, az OPUS Könyvek. Az Általános és szaktantárgyak magyarul c. projektum keretében 2005 óta bővíti a magyar tannyelvű tárgyak számát az Újvidéki Egyetemen, mint kétnyelvű egyetemi modellt (pedagógia, szociológia, pszichológia tantárgyak). A *JUNIOR* nevű vajdasági magyar tudományos közösségi portál a fiatal kutatók, doktoranduszok és a VMTDK tárhelye (www.junior.felkol.org.rs).

A *Regionális Tudományi Társaság* (2006, elnöke Ricz András) összefogja mindazon tapasztalt és fiatal szakembereket, akik a regionális tudomány képviselői, s munkájukkal tevékenyen részt vesznek a régió és a közösség fejlesztésében. A Magyar Regionális Tudományi Társaság vajdasági partnere a Kárpát-medencét behálózó regionális társaságok egyike. A Társaság szakmai fórumot biztosít, bekapcsolódik a regionális tudomány nemzetközi szervezeteibe, kapcsolatot épít ki a regionális politika alakítóival és érvényesítőivel, valamint publikációk és konferenciák, tanácskozások szervezésével hozzájárul ahhoz, hogy a kutatások felhasználhatók legyenek. (www.rtt.org.rs)

A *Vajdasági Magyar Tudományos Társaság* (1999, elnöke Szalma József) évente egy konferenciát tart és hiánypótló kiadványokat jelentet meg a vajdasági magyar tudományosság témaköréből (35 kötetes sorozatszerkesztők Ribár Béla, Szalma József). A vajdasági magyar tudományosság különféle területeiről meríti témáit. (www.vmtt.org.rs)

A *Kiss Lajos Néprajzi Társaság* (1990, Szabadka) néprajzi kutatásokkal, tanácskozások szervezésével, kiadótevékenységgel foglalkozik. Fontos projektuma a Vajdasági Magyarok Néprajzi Atlasza, amely Vajdaság negyvenegy magyarlakta településén végzett kérdőíves kutatás eredményét tartalmazza (2001–2002). Szerzői: Papp Árpád antropológus/néprajzkutató és Raffai

Judit néprajz- és mesekutató (www.klnt-etno.org). Néprajzkutatásokban jelenik meg a *Vajdasági Magyar Folklórközpont* (1995, Szabadka), amelynek tevékenysége a vajdasági gyűjtők munkájának koordinálására és képzésére irányul. (www.vmf.org.rs)

A *Vajdasági Magyar Akadémiai Tanácsot* (2008, elnöke Berényi János) az MTA vajdasági külső köztisztviselői tagjai választották meg. Célja a vajdasági magyar tudományos közélet fellendítése, koordinálása, stratégiai kutatótervek, prioritások kidolgozása, Web-adatbázisok létrehozása, kommunikáció kialakítása az egész régió, a Kárpát-medence tudományos testületei és az MTA között. Átfogó tudományszervezési konferenciákat és szakmai fórumokat szervez. (www.vmat.rs)

A magyar érdekeltségű tudományos műhelyek az állami intézményekben az ott dolgozó egyetemi tanárok és kutatók tevékenységével zajlik.

Magyar érdekeltségű állami oktatási/tudományos vagy kutató intézmények Vajdaságban

<i>Állami intézmény vagy műhely neve, székhelye</i>	<i>Alapítás éve</i>	<i>Tevékenység</i>
Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar (Szabadka)	2006	Tanító- és óvóképzés, humán mesterszakok; nemzetközi konferenciák, publikációsorozatok, tankönyvek, humánkutatások, csereprogramok
Újvidéki Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék (Újvidék)	1954	Tanárképzés, nyelvtudományi, irodalmi és művelődéstörténeti publikációk, konferenciák és szakmai fórumok szervezése
Újvidéki Egyetem, Természettudományi-matematikai Kar (Újvidék)	1969	Tanárképzés, tudományos projektumok, konferenciák és szakmai fórumok szervezése
Műszaki Szakfőiskola (Szabadka)	1960	Oktatás, tudományos és szakpublikációk, mechatronika, termotechnika, elektromos kommunikáció, számítástechnika
Vajdasági Magyar Művelődési Intézet (Zenta)	2005	Kulturális ernyőszervezet, közművelődési tanácsadással és szolgáltatásrendszerrel
Történelmi Levéltár – Dudás Gyula Múzeum- és Levéltárbarátok Köre (Zenta)	1950 (1961)	Levéltári kutatások, kiadói tevékenység, konferenciák szervezése
Szabadkai Történelmi Levéltár (Szabadka)	1952	Levéltári kutatások, kiadói tevékenység, szakmai konferenciák szervezése
Közszéki Műemlékvédelmi Intézet (Szabadka)	1980	Épített népi kultúra térképezése és a felújítási javaslatok megtétele

Az Újvidéki Egyetem keretében működik 2006 óta a szabadkai *Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar*, amely az oktatáson kívül fontos tudományos műhely is: művelődéstörténeti és nyelvészeti kutatásokat folytat, nemzetközi tudományos tanácskozásokat szervez, könyvkiadói programot koordinál. Ma alapképzésen osztálytanítókat és óvónőket képez, de újabban mind több mesterképzést és szakosítást akkreditáltat, vagy továbbképzéseket szervez anyaországi intézményekkel együtt. Magyar kiadványai: tankönyvsorozat, konferenciakötetek és évkönyvek. Teendő: mesterkurzusok akkreditálása, kétszagos tanárképzés megszervezése; továbbá a pécsi, győri és a szegedi tudományegyetemekkel regionális kutatási és felsőoktatási fejlesztési programok megfogalmazása (közös kurzusok, mesterképzések, szakkönyvek, folyamatos tanár- és diákcseraprogramok, nyári akadémiák, konferenciák). (www.magister.uns.ac.rs)

Tudományos szempontból fontos szerepet tölt be az *Újvidéki Egyetem Bölcsészettudományi Karán 1959-ben alakult Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék*, ahol az oktatás mellett jelentős kutatómunka is folyik. Nyelvészeti, irodalom- és művelődéstörténeti, néprajzi, lexikográfiai kutatások folynak, irodalmi, nyelvészeti konferenciákat szerveznek. A tanszék folyóirata a Hungarológiai

Közlemények, évkönyve a Tanulmányok. Aktuális tudományos projekt a Kód-kultúra-régió. (www.ns.ac.yu)

A szabadkai székhelyű *Műszaki Szakfőiskola* (alapítási éve 1960) a legtömegesebb magyar érdekeltségű műszaki (villamossági, gépészeti és informatikai szak) felsőoktatási intézmény. A kutatóintézet és a tudományos egység kutatói több száz tudományos és szakpublikációt tettek közzé. Az új szakirányok (mechatronika, termotechnika, elektromos kommunikáció, számítástechnika stb.) több száz magyar főiskolást is idevonzanak. (www.vts.su.ac.rs)

2005-ben jött létre a Magyar Nemzeti Tanács és a Vajdaság AT által alapított *Vajdasági Magyar Művelődési Intézet (Zenta)*, amely a vajdasági magyarság tudástárának összeállítását vállalta magára. Tevékenységének célja kulturális ernyőszervezetként átfogni, hálózatosan egybekapcsolni az intézményeket (könyvtárak, múzeumok, levéltárak, műemlékvédelem), majd felvállalni ennek a munkának az irányítását az egész régióra kiterjedő közművelődési tanácsadással és szolgáltatásrendszerrel. (www.vmmi.org) Kereteiben alakult meg az *Identitás Kisebbségkutató Műhely* fiatal kutatók működésével. A történelmi kutatásokban a tartomány területén három jelentős levéltár jeleskedik: a *szabadkai*, az *újvidéki* és a *zentai történelmi levéltárak*. Zentán működik még a publikációsorozatáról (monográfiák, füzetek) ismert *Dudás Gyula Múzeum- és Levéltárbarátok Köre* (1961), valamint a *Thurzó Lajos Közművelődési Központ* (1977). A zentai helytörténet-kutatók munkáin kívül megtalálhatók itt a térség egyes településein tevékenykedő helytörténészek, közírók munkái is.

A szabadkai székhelyű *Közszéki Műemlékvédelmi Intézet* (1980) jogi státuszát tekintve közszolgálati kulturális intézmény, amely az ingatlan kulturális javak védelmét látja el (kilenc község területén: Szabadka, Topolya, Kishegyes, Magyarkanizsa, Zenta, Ada, Nagykikinda, Törökkanizsa és Csóka). Az intézet feladata az épített népi kultúra térképezése és a felújítási javaslatok megtétele, amit műemléktörténészek, építészek, régészek, etnológusok, történészek munkájával végez el.

2. A bölcsész- és társadalomtudományok¹ aktuális kutatási és intézeti hordozói

1. Társadalomtudományok

1.1. Gazdálkodás- és szervezéstudomány; közgazdaságtudomány – makrogazdasági intézkedések szektorai hatásai; kistérségi kutatások (régió, agrárgazdaság); nemzetközi migrációk, emberi erőforrás fejlesztés, vidékfejlesztés; vállalati stratégiai fejlesztés, vállalatigazgatás, vállalkozási, befektetésre ösztönzés

Kapcsolódó intézet: Közgazdasági kar (Szabadka), Regionális Tudományi Társaság (Szabadka); Községi Területfejlesztési Irodák

1.2. Állam- és jogtudomány – kisebbségi jogok, a nyelvhasználat gyakorlata, egyenjogúság, önrendelkezési jogok az autonómia jogi formái

Kapcsolódó intézet: Jogtudományi kar (Újvidék), Magyarságkutató Tudományos Társaság (Szabadka), Magyar Nemzeti Tanács szakszolgálat

1.3. Szociológiai tudomány – etnikai önszerveződések és mobilitás feltételei, anyanyelvű oktatás, felsőoktatás és tudományi mobilitás területi sajátosságai és hatásai a Kárpát-medencében; a vajdasági magyarság identitástudata, vallásossága, médiahasználata, változó demográfiai, migráció- és szóránykutatás, politikai szerveződés, ifjúsági magatartás kutatásstatisztika

Kapcsolódó intézet: Magyarságkutató Tudományos Társaság (Szabadka), Identitás Kisebbségkutató Műhely (Zenta), Vajdasági Magyar Akadémiai Tanács (Újvidék)

1.4. Pszichológiai tudomány – nevelés- és fejlődéslelektan, kisebbségi identifikálódás, a többnyelvűség pszichológiája, a magyar-szerb kétnyelvűség pszicho-lingvisztikai vizsgálata

---

¹ A szövegben a Magyar Tudományos Akadémia besorolása alapján definiált tudományterületeket csoportosítottuk

Kapcsolódó intézet: Bölcsészettudományi Kar Pszichológia Tanszék (Újvidék), Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar (Szabadka)

1.5. Neveléstudomány; testnevelési és sporttudomány – kisebbségoktatás, tehetséggondozás, andragógia, felnőttképzés, szociális nevelés (kapcsolatteremtő képesség, szolidaritás, tolerancia, fair play); kineziológia (tanulási problémák), hátrányos helyzetű társadalmi rétegek képzése, a képességfejlesztés szakemberi hálózata

Kapcsolódó intézet: Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar (Szabadka)

1.6. Politikatudomány – kulturális autonómia megvalósíthatósága, nemzeti önszerveződés gyakorlata; a magyar-magyar és magyar-szerb kapcsolatok jogi elemzése

Kapcsolódó intézet: Magyar Nemzeti Tanács szakszolgálat, Szabadka

2. Bölcsészettudományok

2.1. Történelemtudományok – késő ókor és a korai középkor magyarságtörténete térségünkben, koraújkor kutatása Vajdaságban, kisebbség történeti kutatások, város és településmonográfiák, helytörténeti kutatások esetleg régészeti kutatások

Kapcsolódó intézet: Bölcsészettudományi Kar Történelem Tanszék (Újvidék), Történelmi Levéltár – Dudás Gyula Múzeum- és Levéltárbarátok Köre (Zenta), Szabadkai Történelmi Levéltár, Szabadkai és Újvidéki Városi Múzeum

2.2. Irodalomtudományok – vajdasági magyar irodalom, kortárs magyar irodalom, vajdasági irodalmi topográfiai kutatások (irodalmi topográfia, építészet, néprajz, színművészet, antropológia, testkultúra, sport, turizmus, etika, pedagógia), összehasonlító irodalomtudományi, irodalomelméleti és bibliográfiai kutatások; Vajdaság, mint kultúraközi, inter-diszciplináris és inter-mediális diskurzusok forrása (irodalom és a médialitás)

Kapcsolódó intézet: Bölcsészettudományi Kar Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék (Újvidék), Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar (Szabadka)

2.3. Nyelvtudományok – szociolingvisztikai kutatások; a kétnyelvűség nyelvi, pszichológiai, kommunikációelméleti, szociokulturális vonatkozásai a Kárpát-medencében; dialektológia; kontrasztív nyelvészet; kontaktológia; élőnyelvi kutatások; névtudományi és szótártani kutatások.

Kapcsolódó intézet: Bölcsészettudományi Kar Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék (Újvidék), Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar (Szabadka)

2.4. Filozófiai tudományok, etika, teológia – politikai és média etika elemei a többségi és kisebbségi társadalomban, deviánsviselkedés, válságkezelés, kisebbségi életmegélés, bibliai emberkép

Kapcsolódó intézet: Vajdasági Magyar Művelődési Intézet (Zenta), Hitoktató–katechetikai Intézet (Újvidék)

2.5. Néprajz és kulturális antropológiai tudományok – vajdasági néprajzi bibliográfia és atlasz, Tájház-program, folklórizmus archívum kidolgozása, mesekutatás, mesegyűjtés, összehasonlító (délszláv—magyar) regionális néprajzi kutatások.

Kapcsolódó intézet: Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar (Szabadka), Bölcsészettudományi Kar Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék (Újvidék), Vajdasági Magyar Művelődési Intézet (Zenta), Kis Lajos Néprajzi Társaság (Szabadka), Községközi Műemlékvédelmi Intézet (Szabadka)

2.6. Művészet és művelődéstörténet; vallástudományok; média- és kommunikációs tudományok – intézmény- és sajtótörténet, vallástörténeti vizsgálódás, vallási magatartásbeli kutatások. Fontos tevékenység a vajdasági érdekeltségű művelődéstörténeti lexikon létrehozása.

Kapcsolódó intézet: Vajdasági Magyar Művelődési Intézet (Zenta), Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar (Szabadka), BTK Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék (Újvidék)

3. A jövőképpel kapcsolatos problémátár

1. Hiányos az átfogó gondolkodás a vajdasági magyar érdekeltségű tudományművelésben
  - eluralkodott a pesszimizmus és a kilátástalanság hangulata, a fiatalok közül kevesen terveznek egyetemi karriert itt Vajdaságban; az utánpótlást biztosító intézményesítés szükségessége

- látható, megvalósítása homályban van; a stratégiai megfontolások keverednek a kiscsoportok, vagy személyes tervekkel, feladatokkal
2. A szakmai műhelyek jelenlegi státusa és a pénzügyi forráshiány nem teszi lehetővé az átfogó jövőtervezést és a tudós-kompetenciák kialakítását
    - a kutatói tervek gyakran feladatáthárításban nyilvánulnak meg, vagyis másokkal szemben támasztott elvárások formájában külső megrendelésekre készülnek
    - a kutatócsoportok, a szakmai testületek nem tekintik magukat illetékeseknek és az MNT Felsőoktatási és tudományügyi bizottsága koordinálására várnak
    - megérett a helyzet arra, hogy az egyetemi karok és tanszékek segítségével átgondoljuk egy magyar érdekeltségű társadalomtudományi intézet, vagy kutatóközpont megalakítását
  3. A vajdasági magyarságnak a tudományos élet vonatkozásában dezorganizált intézményes szigetei vannak, nincs elegendő szaktekintély az intézmények élén, akik megfelelő hatósági kompetenciák birtokában tudnának eljárni a jövőképzés kérdéseiben;
    - az eddig elvégzett részleges adatgyűjtésekből és személyes kapcsolatok, intézményi dokumentumelemzések útján lehetne elindulni.

4. Összegzés

A vajdasági magyar érdekeltségű humán- és társadalomtudomány fejlesztése végett a következő feladatok fogalmazódnak meg:

a.) Intézetalapítás

A vajdasági magyarokat érintő alapkutatások és az alkalmazásorientált kutatások gyakran elkülönülnek, ezért a csapatmunkákat intézmények köré csoportosulva kell koordinálni. Ehhez szükségeltetik egy vajdasági Társadalomtudományi Kutató Központ (javasolt elnevezés) létrejötte, lehetőleg egyetemi kar kereteiben (Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar Szabadka), amivel erősíthető a kutatás és képzés kapcsolata. A kutatásokban fontos az interdiszciplináris jelleg erősítése és a társadalomtudományos kutatók kapcsolattartása.

b.) Tudományos utánpótlás

Szükség van újabb szakirányokra és interdiszciplináris fejlesztésekre, amihez fiatalításra van szükség, amihez új egyetemi munkahelyek, új kutatási lehetőségek kellenek. Az egyetemi tanárokat intenzívebben kell bevonni az akkreditációs tervekbe, tanterv- és tankönyvírásba. Fontos a magyar ajkú minősített oktatók képzése, tervszerű tudományos utánpótlása, valamint a publikációs lehetőségek bővítése. A fiatal tehetségek, doktoranduszok publikációs tevékenysége szempontjából az akkreditált folyóiratokban és releváns konferenciákon való megjelenés létkérdés. A szerbiai publikációs lehetőségek mellett további rangsorolt, kompetens (magyar nyelvű) publikációs fórumokra van szükség, amihez külön támogatási keretet kell teremteni.

c.) Nemzetközi intézeti hálózatos összefogás

Hálózatosság alapon cserekapcsolatok szükségesek a vajdasági és a külföldi felsőoktatási intézményekkel. A nemzetközi projektekben való részvételhez fontosak a magyarországi közvetítők/partnerek és az intézményes háttér. Szükséges egy új, szerkezetében és kritériumaiban is átgondolt magyarországi támogatáspolitika, s ennek részeként egy új Kárpát-medencei kutatási tudománystratégia. Támogatandó a határokon átívelő felsőoktatási és kutatóintézményi hálózatos tevékenység, közös projektumok, konferenciák és kiadványok révén. Támogatni kell a meglévő doktori, posztdoktori programok, tudományos iskolák, akadémiai műhelyek és bizottságok hatékonyabb határon átívelő hálózati működtetését, a külföldön szerzett diplomahonosítás zökkenőmentességét.